

TEN KOSTE VAN HAAR LEVEN

DOOR G. J. PEELEN

TOEN ze 't telegram aanpakte, sloot ze even haar oogen, voor ze 't opende, en de weinige, maar veelzeggende regels las: Wim ernstig ziek. Overkomst gewenscht. — Frits.

Ze moest de deurlijst vastpakken en voelde hoe alle bloed uit haar gezicht weg-trok — maar slechts even. Dan was ze weer de beheerschte, vastberaden vrouw van altijd, sterk door 't vele verdriet, dat ze al meegemaakt had. Een buitenstaander zou niet meer aan haar gezien hebben, hoe haar gedachten jachtten door haar hoofd, niet geloofd hebben, dat ze zich op 't ergste voorbereide, tegelijkertijd woordeloos biddend, of God dat vreeselijke nog afwenden wilde.

Met saamgeknepen lippen ging ze het noodigste bijeenpakken. En haar handen trilden niet, toen ze in 't spoorboekje den eerstvolgenden trein opzocht.

Vastberaden en kalm ging ze op weg naar 't station, ondanks de meewarige blikken der dorpelingen, die het nieuws al wisten van de vrouw van den bijkantoorhouder. Of misschien wel juist door die meewarige blikken. Eenmaal in den trein, en alleen in de coupé, kwam pas de reactie.

„Heere, dät niet!” smeekte ze telkens weer, terwijl ze haar tranen den vrijen loop liet.

„Dat kòn God toch niet willen? Al haar verwachtingen, haar hopen, in ééns vernietigen?”

In haar herinnering kwamen die laatste jaren weer verscherpt naar voren. In haar gedachten doorliep ze die weer. Het onverwachte sterven van haar man. Haar laatste gesprekken met hem, waarin hij haar al zijn stille, nooit uitgesproken droomen verteld had. Hoe hij zelf in z'n jeugd gehoopt had, predikant te kunnen worden, maar dat was niet mogelijk geweest en hij had zich tevreden moeten stellen met zijn onderwijzerschap aan een dorpschool. Later was hij hoofd geworden daar, en het had steeds bij hem vastgestaan: zijn zoon zou bereiken, waarin hij gefaald had. Zijn eenige jongen zou dominé worden.

Deze was juist zijn gymnasium door, toen haar man onverwachts stierf, haar slechts een klein pensioentje nalatend. Ze wist hoe moeilijk het gaan zou, maar haar besluit had vastgestaan na die bekentenis van haar man en ze had hem er zijn laatste oogenblikken voor z'n sterven lichter door gemaakt. Ze zou haar best doen, dat Wim nu toch theologie zou gaan studeeren.

Wim, toen nog niet de draagkracht van dat besluit kennend, had blij geaccepteerd. Het was ook zijn liefste wensch en nu hij hoorde hoe zijn vader dat steeds gehoopt had, was hij nog in zijn verlangen gesterkt.

Met de familie had het meer moeilijkheden gegeven. Die had het hoofd geschud, op den begrafenisdag, en gezegd, dat het dwaasheid was. Hoe zou ze dat willen bekostigen? Dat ging toch niet van dat pensioentje en 't kwam zoo mooi uit, dat die jongen net eindexamen gedaan had. Die kon nu mooi aan het verdienen gaan en het haar verlichten. Dat lag toch voor de hand! Stel je voor, nu in de gegeven omstandigheden verder te stu-

deeren. Wat was dat voor hoogmoedswaanzin? Maar ze had haar berekeningen klaar gehad. En doorgezet, vastberaden, de lippen op elkaar geperst. De familie had gezien, dat er niet met haar te redeneeren viel, was schouderophalend vertrokken. Dan moest ze 't zelf ook maar weten, zij hadden haar gewaarschuwd. En als 't mis ging, 't was van hen af!

't Was gegaan, tot nu toe. Ze had zeer zuinig geleefd, zich alles ontzeggend, wat maar even kon. En Wim had meegewerkt.

Toen hij over de eerste vreugde van haar besluit heen was, had hij eigenlijk pas ten volle begrepen, wat dat voor zijn moeder zeggen wilde.

En hij had zich zijn ego-

isme ver-weten, dat hem alleen aan eigen toekomst

had doen denken, gevoeld, dat hij zooveel mogelijk moest helpen, haar lasten te verlichten. Op 't gym was hij goed geweest in oude talen. Daar profiteerde hij nu van door lessen te geven voor Staatsexamen en zwakke leerlingen bij te werken en te helpen bij hun huiswerk. Geleidelijk had hij zoo zijn kamerhuur voor eigen rekening kunnen nemen. En hij had gewerkt, zoo hard hij kon. Nog vóór de groote vakantie hoopte hij examen te kunnen doen. Een half jaar binnen den normalen vastgestelden tijd!

Zij was opgefleurd, nu het einde in zicht kwam, de vervulling van haar wenschen. Allerlei toekomstdroomen had zij gekoesterd.

„Als ik klaar ben, komt U bij mij in de pastorie en dan zal ik U verwennen en U al die moeilijke jaren doen vergeten,” had hij den laatsten keer nog gezegd, toen hij overkwam van Zaterdag tot Maandag.

En nu ineens dit telegram! Misschien was hij al gestorven.

„Heere, dät niet!” smeekte ze, dringend herhalend, al maar weer hetzelfde gebed.

Mechanisch stapte ze uit, en als een slaapwandelaarster vond ze zonder nadenken, automatisch de goede tram, die haar een eind in de richting van zijn kamers bracht. Maar eenmaal weer op straat was ze weer

helder en bewust, de sterke, beheerschte vrouw. Het stadsleven roesde langs haar heen. En met iets van verbazing zag ze dat alles aan: het gejaagde leven van iederen dag, dat kalm zijn gang ging, hoewel haar zoon ziek lag. Een draaiorgel in een zijstraat, kinderen eromheen, dansspasjes makend op 't trottoir, hoewel haar zoon misschien stervende was. Twee vrouwen, gevulde reticules aan de hand, staan voor een winkelraam. Ze schateren het uit, en hun lach doet haar pijn. Hoe kunnen ze nu lachen? Voelt dan niemand met haar mee? Weet dan niemand het van haar zoon? Kan niemand het aan haar zien, hoe groot haar leed en angst zijn?

Weer zijn haar gedachten bij haar zoon, zoo intens, dat ze opnieuw mechanisch haar weg gaat. Ze ziet wel de menschen en dingen, die ze passeert, maar zonder samenhang, zonder dat ze 't zich bewust is. Sommige dingen ziet ze merkwaardig scherp, een huisnummer, een half afgescheurd ver-

kiezingsbiljet op een dooden muur, de Russische laarzen van een schoolmeisje, een oude naaimachine op den handwagen van een voddenkoopman.

Maar 't zegt haar niets. Door alles heen ziet ze slechts, onafgebroken, haar zoon, die op haar wacht, een bed . . .

Dat beeld staat op haar netvlies geëst, scherp, dóór alle, telkens wisselende beelden, langs en om haar, heen . . .

Een heer grijpt haar arm, houdt haar terug.

„Hé, opoe, slaap je?” schreeuwt de koetsier vanaf een zwaarbeladen wagen met vaten bier, die rakelings voor haar langs daverd.

„Dat scheelde weinig!” zegt de heer.

„Mensch, kaik toch uit, as-je aufersteikt,” vermaant ruw-goedmoedig een vrouw uit het volk.

Ze schaamt zich over zichzelf en loopt haastig verder, nu zorgvuldig uitkijkend, vóór ze oversteekt.

Nog onverwacht staat ze voor het huis. Een nieuw dienstmeisje, dat ze nog niet eerder gezien heeft, doet open.

Het begrijpt: „O, U is zeker de moeder. . .” „Ja” — ze is nu weer de sterke, flinke vrouw. Nu moet ze zich goed houden. Zonder verder te vragen gaat ze naar boven.

Frits, de jaargenoot en studievriend, met wien Wim samenwoont, staat op de gang. „O, mevrouw, bent U er al?”

„Hoe is het?” vraagt ze enkel. „De dokter is juist bij hem. Onmiddellijk gevaar is er niet, maar 't is longontsteking, nogal ernstig.” Hij pakt haar koffertje. „Geeft U maar hier, U slaapt op mijn kamer. Ik heb het al met mevrouw geregeld. Ik red me wel op den divan in de zitkamer.”

Hartelijk en bezorgd heeft hij haar met weinige woorden wat gerustgesteld. Meteen komt de dokter naar buiten.

„O, de moeder zeker? Ik zie het al.”

„Dokter, wat denkt U?”

„Nou, nog niet veel van te zeggen, hé? Het heeft hem leelijk aangepakt, maar 't is een sterke jongen. Er moet bij hem gewaakt worden. Zal ik U een verpleegster sturen?”

„Nee dokter, ik zorg voor hem. Ik zal wel waken. Het zal hem misschien goed doen, als hij weet, dat ik bij hem ben!”

Hij neemt haar eens op, als om haar krachten te taxeren.

„Ja, maar 't is vandaag pas de 4e dag. Over vijf dagen hebben we pas de crisis. Is dat niet te zwaar voor U? Dat houdt U niet vol.”

„Dokter, heusch, ik weet, dat 't gaan zal. Toe laat U 't mij doen.”

„Nou, mij best. Gaat U maar eens naar hem kijken. Maar hij is niet bij kennis op 't oogenblik.”

Toch was het of hij haar nabijheid voelde. Toen ze zijn koortsklamme hand pakte, voelde ze, hoe zijn vingers de hare drukten; of verbeeldde zij het zich?

Stil zat ze bij zijn bed, vervuld van haar gedachten, die haar door 't hoofd joegen. Ze wilde niet eerst rusten, voor de nachtwake inging. Ze bleef bij haar zoon. Hij had haar nodig. Geen zuster zou het haar verbeterd hebben. Ze verfrischte zijn compressen, wischte het zweet van zijn voorhoofd. En bad.

Later op den avond begon hij te ijlen. Nu eens was hij druk bezig, een dommen leerling fouten aan te wijzen in zijn thema, dan weer zat hij als de leerling tegenover den professor op tentamen. Maar telkens weer kwam de moeder-naam terug. Waande hij zich bij haar thuis. En ze voelde een trots, dat zij toch in 't middelpunt van zijn gedachten stond.

's Morgens wist Frits haar met moeite te overreden, nu te gaan rusten. Ze moest ook aan zichzelf denken. Hij kon wel een paar dagen van college wegblijven en haar vervangen. Trouwens, overdag was hij toch rustig. Maar lang hield ze 't niet uit op bed. En ze was dankbaar, dat ze opgestaan was, toen ze Wim bij kennis vond.

Hij sloeg zijn oogen op toen ze de kamer binnenkwam en zijn hand zocht de hare. Zijn lippen zeiden: „moeder!”, al hoorde ze 't niet. In dat woord lag alles.

Den volgenden nacht was 't ijlen erger, was hij erg onrustig. Hij hield blijkbaar een preek. Wild gebaarden zijn handen, zijn stem zette zich uit.

Toen bekwam haar plotseling een vreese-lijke angst. Zou hij wel ooit werkelijk preeken mogen? Zou God hem sparen? Maar als hij nu stierf, zou het blijken, dat God hem niet werkelijk geroepen had. Dat zijn roeping inbeelding geweest was! Zou zij misschien te veel in die richting geleid hebben? Zou misschien het sterfbed van haar man en zijn laatste wensch hem overreed hebben en hem doen denken, ook uit liefde voor zijn ouders, om hun wensch te kunnen vervullen, dat hij roeping voelde? Dan strafte God haar daarom nu zwaar!

En weer werd haar waken één lang gebed. Maar dan kwam weer de rust en de zekerheid: Wim was echt geroepen! En als een plotselinge blijde zekerheid doorlichtte het haar: maar dan zou God hem ook sparen, dan moest hij leven!

Maar met de onrust van den lijder, met de verheviging van zijn koortsvisionen en zijn wilde ijlen, steeg ook weer haar onrust. Ze las in haar Bijbeltje, maar het hielp haar niet, en in haar angst bad ze: „Heere, neem niet dit jonge leven weg, dat nog zooveel belooft, dat nog aan 't begin staat, neem dan mij weg — neem dan mijn leven. Maar spaar het zijne!”

Ze schaamde zich het te moeten bekennen, dat de inspanning haar te zwaar viel. Dat haar krachten niet toereikend bleken. Maar ze wilde het niet opgeven, ze moest volhouden. En elken morgen, als de dokter haar bezorgd aanzag en haar raadde toch nog een

verpleegster te nemen, schudde ze haar hoofd. Haar moeheid kwam er niet op aan. Als haar jongen maar beter werd. En niemand, die hem beter verzorgen kon, dan zijn eigen moeder. Het zou zijn onrust vergroeten, als hij een vreemde bij zich wist.

Maar den derden morgen vond Frits haar van moeheid ingeslapen, 't hoofd op haar borst gezonken, naast het bed. En met zachte overreding wist hij haar er toe te krijgen, den komenden nacht aan hem over te laten. Hij was jong en sterk, kon best vier en twintig uur zonder slaap.

Ze gaf aarzeland toe. „Als je wilt graag! Dan kan ik mijn krachten sparen voor den laatsten nacht, de crisis. Dan zal hij mij 't meest noodig hebben, en dan wil ik frisch en sterk zijn.”

Die laatste nacht was inderdaad zwaar, moeilijker dan tevoren. De dokter kwam tegen eenen nog even kijken. Op haar gespannen, vragenden blik kon hij weinig antwoorden.

„Ik weet het niet! Vannacht gaat het erom: erop of eronder.”

Ze had al haar krachten noodig hem in het bed te houden. Zijn handen vast te houden. Ze praatte tegen hem als toen hij nog een kind was. Zachte, zoete, kalmeerende woordjes. Ze wist eigenlijk zelf niet, wát ze zei. Want haar gedachten waren bij haar gebed. Weer vroeg ze: „neem niet dit jonge leven, neem het mijne dan, Heere!”

En voor 't eerst voelde ze haar wil gebroken en overgegeven aan God. Voor 't eerst kon ze aan haar gebed toevoegen: „Doch niet mijn wil, maar de Uwe geschiede.”

Tegen vieren scheen de koorts af te nemen. Hij werd kalmer. Zijn ademhaling was niet zoo moeilijk meer. En terwijl ze niet wist, of het een goed of een slecht teeken was, in haar gedachten vergeleek met andere dergelijke ziektegevallen, sloeg hij eensklaps zijn oogen op, en nauwelijks hoorbaar zei hij:

„Moeder, bent U er nog altijd? Wordt U niet moe?” Dan zakten z'n oogleden, zwaar, weer toe. Maar zijn ademhaling was heel rustig nu. En ze merkte, dat hij, voor 't eerst nu, sliep, werkelijk sliep. Toen wist ze, dat de crisis doorstaan was.

Frits kon het op bed niet uithouden. Voorzichtig kwam hij tegen zessen even om de deur kijken en bijna gelijktijdig kwam ook de dokter:

„Gefeliciteerd, mevrouw. Het gevaar is geweken. Hij is nog heel erg zwak, maar hij komt er bovenop, als alles goed blijft gaan!”

Ze kon niets antwoorden. Zij, de sterke vrouw, ze huilde maar, zachtjes voor zich heen. Stil gingen Frits en de dokter weg. En zij bleef zitten, alleen met haar zoon, die sliep, die beter zou worden; die daar rustig nu lag, zijn hand veilig in de hare. Ze dankte; maar haar dank was zóó groot, dat zij geen woorden vinden kon en haar gedachten geen vasten vorm aannemen wilden.

Om acht uur wist Frits haar met zachten drang naar bed te krijgen. De dokter had trouwens gezegd, dat hij nu gerust alleen gelaten kon worden. Hij moest heel rustig blijven. En op haar kamer knielde ze neer voor haar bed om God te danken uit 't diepst van haar hart.

Toen Frits een uur daarna terugkwam van zijn morgenwandeling meende hij roepen te hooren, heel zacht en zwak, maar dringend. Hij haastte zich naar boven.

„Moeder, moeder,” riep Wim, onrustig en verlangend.

Vreemd, dat ze dat niet hoort! Zou ze zoo vast ingeslapen zijn? Voorzichtig waagde hij het, haar deur te openen. Voor 't bed geknield, lag de vrouw. Maar iets in haar versterde houding deed hem plotseling opschrikken en verder de kamer binnengaan. Voorzichtig tastte hij naar haar hand, die, uitgegleden, langs het ledikant neerhing.....

koud! Hij luisterde tevergeefs naar haar ademhaling.

„Dood,” fluisterde hij verschrikt.

En Wim, die riep: „Moeder!” Klam zweet brak hem uit. Die mocht het niet weten, nu nog niet! Het zou zijn dood betekenen.

„Je moeder is erg moe. Ze slaapt heel vast.”

Frits sloot voorzichtig de deur goed achter zich toe. Stormde toen de trappen af, om 't meisje en den dokter te halen.

„De inspanning is te groot geweest! Het hart heeft het niet kunnen uithouden!” constateerde deze.

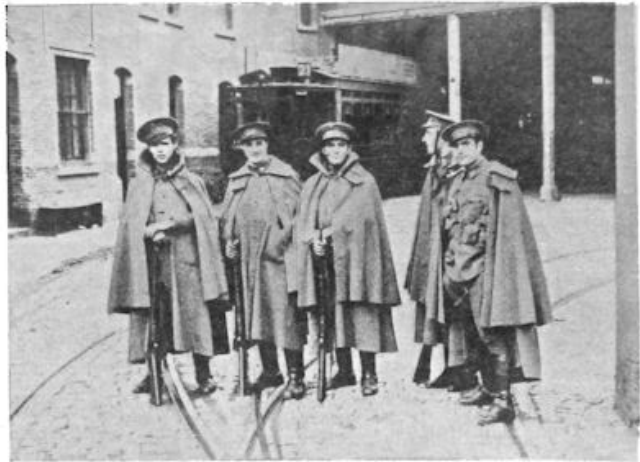
Ze had voor haar zoon gezorgd.... ten koste van haar leven.

mand gedacht. Men begon er in Augustus mee en geen vijf maanden later was men al aan de loten van de 7e loterij toe! Een prachtmiddel om de schatkist te vullen en de zakken van de burgerij leeg te halen.... 5.000.000 francs de hoofdprijs, vijftien prijzen van 1.000.000 francs (dat is al 20.000.000!) en verder vele kleinere prijzen tot 200 francs toe. Op elke 10 loten valt minstens een prijs van 200 francs. Dat komt dus praktisch neer op een korting van 20% als men 10 loten koopt..... Een korting voor den kapitaalcrachtige. De minder gegoede moet voor zijn lot de volle 100 franc of tien gulden betalen. Geen kleinigheid ook!

De schatkist verdient dik aan deze loterij, die zeer weinig kans biedt. Maar het publiek, in Frankrijk meer dan ergens anders, afkeerig van directe belastingen, betaalt deze vrijwillige belasting graag. Iedere maal, dat weer een trekking plaats vindt, staan de kranten vol met berichten over de gelukkige winnaars. Een metselaar 1.000.000.—, een bakker 5.000.000.—. De portretten er bij! Als wij toch ook eens zoo gelukkig waren.... En moeder trekt er op uit, om een

'n loterij ook wel frs. 10.— per inwoner!

Er is één punt van overeenkomst tusschen een minister van financiën-ondernemer en een oplichter van groot formaat; ze kennen beiden goed de volks-psyche en maken dienovereenkomstig reclame voor hun „zaakje“. De aanplakbiljetten voor de loterij — in vrijwel iedere Parijse straat hangen er meerdere — vertoonen een meisje, dat kwistig miljoenen rondstrooit..... de financiers-oplichters beloven gouden bergen. Het eenige onderscheid is, dat de loterij enkele deelnemers „gelukkig“ maakt, de oplichters

Tijdens de recente stakingen in Spanje, werd o.a. de tramremise te Barcelona door troepen bewaakt.

Eén der gearsteerden in de affaire-Stavisky: mevrouw Stavisky, zooals zij het vorige jaar deelnam aan een „concours d'élégance“ te Nice.

lot voor de vierde serie te koop.... „Uitverkocht al de vierde? Dan maar voor de vijfde of voor de zesde.... Ook al uitverkocht?... Een schande, als er voor een arm mensch eens wat te verdienen is, zorgt de regering niet, dat er loten genoeg zijn....“

Stil maar, moeder, de minister van Financiën denkt wel om U... er zullen nog meer trekkingen plaats vinden! Ook voor uw geluk wordt gezorgd!

Met groote letters staat het in de courant, dat Stavisky, de meester-oplichter, gemiddeld iederen Franschman voor frs. 10.— bestolen heeft.... Ik weet niet hoeveel voordeel de Fransche schatkist gehad heeft van de „nationale“ loterij, waarop de menschen even gek zijn als op de valsche bons van Stavisky.... Misschien verdient de staat binnen de twee jaar aan

van de ware spaarzaamheid d.i. ten slotte het juiste gebruik van het geld en de voorzichtige belegging wordt afgetrokken en de geldzucht van de kleinbezitters nog meer wordt geprikkeld!

Het is de regering zelf, die het Fransche volk opzweept tot den dans om het gouden kalf. Voorzeker, „Het gouden kalf blijft steeds bestaan „En wordt nog heden (vooral in Frankrijk!) aan- „Om dien afgod te vereeren. [gebeden! „Wil men zelfs z'n ziel onteeren „Huppelend om een piëde-stal „En de satan leidt het bal!

Van deze geldzucht profiteert (naast de zwendelaars) de Fransche schatkist. En het etiket „nationaal“ geeft deze geld-uit-den-zak-klopperij nog een vaderlands-lievend tintje.....

behalve sommige intimi en zoogepiaatse beschermers — niemand.

In de meeste landen zou een loterij als de Fransche onmogelijk zijn..... er zou schande geroepen worden over een dergelijke officieele geldmakerij. Ze kan b.v. niet vergeleken worden met de vrij tamme, minder geld vragende en grootere winstkans biedende Nederlandsche Staatsloterij en daar hebben we al zoo veel op tegen. Hier „neemt“ men zoo iets. Oorzaak? De werkelijk zeer groote zucht naar geld, welke den Franschman eigen is. Nergens heeft men zooveel kleine spaarders als in Frankrijk. Spaarzaamheid is goed..... maar ontardt hier dikwijls in geldzucht. En nu is dit het fruikende, het onzedelijke in de regeringsloterij, dat het publiek

Dr. A. F. Philips werd ter gelegenheid van zijn 60sten verjaardag gehuldigd. Tijdens de receptie.

(Vervolg van pag. 299)

vak van het godsdienstonderwijs en dat van het naaien.

Als ik daar sta, vraag ik mij af hoeveel inrichtingen van weldadigheid onze Koningin-Moeder wel zou bezocht hebben gedurende haar leven, niet om niet heeft men Haar genoemd de Eerste Philantropie van het land.

Wie de wacht houdt voor het paleis, denkt als vanzelf aan het Oranje Nassau Oord door haar gesticht, omdat ze zoo begreep hoe noodig het was den geeseldie ons tuchtigde, de t.b.c., te bestrijden.

Ik herinner mij de woorden, waarmede onze Koningin haar regering aanvaardde: „Mijne innig geliefde Moeder, aan wie ik onuitspreklijk veel verschuldigd ben, gaf mij het voorbeeld van een edele en verheven opvatting der plichten, die nu op mij rusten.“

Is er wel ergens een paleis in een land, waar je zoo van dichtbij alles kunt meemaken? Zeker, er staan soldaten op wacht en de politie-agenten houden de menschen in een wijd carré! Maar diezelfde dienaars van het gezag zijn onvermoeibaar in het geven van antwoorden..... telkens klinkt het: „Meheer en hoe gaat het nu met de Koningin-Moeder?“ Vriendelijk, meelevend, is het antwoord. Tot mij zeide een: „ik ben bang, dat het niet goed zal gaan — want een jong mensch heeft al zoo'n werk van zoo'n ziekte te genezen.....“

We zien telkens een geuniformde — „een hooge“, zooals de menschen elkaar toefluisteren — de open ruimte overstemmen om persoonlijk te informeren — nu en dan wordt er een gekieft door de geduldig wachtende fotografen.

Hoeveel gedachten van liefde zijn er

om de zieke, die op haar sterfbed ligt, zooveel goed heeft ze aan ons volk gedaan, het meeste goed wel, toen ze ons heeft willen begrijpen in al onze eigenaardigheden.

En op den twintigsten Maart is de mare door onze landen gegaan: de Koningin-Moeder is gestorven.

We zullen Haar vriendelijk gezicht niet meer zien op deze aarde, nooit zal Ze meer in haar auto stappen, terwijl Haar onderdanen even bleven staan om een wedergroet van Haar op te vangen.

Niet alleen is ze Haar Koninklijke Dochter en Kleindochter ten voorbeeld geweest, maar alle Nederlandsche vrouwen heeft Ze een voorbeeld nagelaten van een edele en verheven opvatting van plichten.

Hare nagedachtenis is onder ons in eere. A. v. H.—S.